

KUHU MA PEAKSIN EDASI LIIKUMA, KUI MA EI OLEGI MITTE KUSKIL?

Intervjuu KEITI VILMSIGA. Küsitles HELI ALLIK

Keiti Vilms on 1983. aastal sündinud (Twitteri)kirjanik, kelle säutsukogumik „@keitivilms“ ilmus kirjastuses Tänapäev 2017. aasta maikuus. Kuid ammu enne oma nii-öelda debüütteost oli ta oma Twitteri-, Instagrami- ja Facebooki-loominguga, kus on nii kalambuure kui ka hoopis sõnaraamatutõmmiseid, vanemate eesti autorite luuletusi, keeleapsakaid, murdeleide, aavikisme, fotosid raamatutest ja meeme, võitnud enda poole arvuka publiku. „Keiti on väga paljusid õpetanud eesti keelt nägema hoopis teise pilguga ning vabastanud selle ka nooremate põlvkondade jaoks igavusehaardest, juhul kui selle on sinna surunud keelehariduse reeglistik või luuleklassika saledaks nõõritud stroofid või paksud romaanikõited,“ on öelnud Kajar Pruul. „Keiti Vilms suhestab lugajat uuel tasandil tekstiga,“ sõnas kirjandusteadlane Rebekka Lotman. Vilmsi Twitteril on hetkel püsijälgijaid 5300 ringis, mis on ühe eestikeelse – ja ennekõike keele ja kirjandusega tegeleva – konto juures midagi, mis paneb paratamatult mõtlema. Mõtlema panevad ka nii kõikovõimalikud nimetused, mida ta on pälvinud – „eesti keele Eovita“, „digiajastu Koidula“, „meie aja Aavik“, „esimene eesti säutsupääsuke“, „kalambuurizānri tänane Eesti meister“, „Twitterikuninganna“ jt –, kui tema nii-öelda fandom, mis sisaldab läbisegi „poolt riigikogu“, Kopli elukuningaid, Djsid, kõrgintellektuaale, presidente, tavaolukorras kirjandusvõõraid kooliõpilasi ja kogu eesti rahva poolt palavalt armastatud kirjanikest kolleege. Johanna Ross on juhtinud tähelepanu raskustele, mida on kohatud Vilmsi tegevuse määratlemisel: „Kontekstidena tulevad kõne alla nii sünnikodu internet, „puhas“ kalamburistika kui luule laiemalt.“ Märtsis 2017 sai ta Haridusministeeriumi Keeletoe auhinna, märtsis 2018 oli ta nomineeritud kulka vabaauhinnale korraga oma „raamatu „@keitivilms“ ja säutsude eest Twitteri kontol @keitivilms“. See kõik justkui ütleb midagi, kuigi ei ole sugugi selge, mida täpselt. Selge on ainult see, et huvi – ja seda eriti noorema publiku hulgas – tema kirjanduslike ja keelelise toimetuste vastu ei paista raugevat. Selge on ka see, et midagi on kirjandusega toimumas. Keitiga on tehtud juba nii mõnedki intervjuid. Siinne vestlus püüab valgust heita veel paarile tahule tema loomingus, mis ei ole seni väga palju käsitlemist leidnud.

Heli Allik: Kõigepealt traditsiooniline küsimus, mida sinu ebatraditsioonilist tegevust vaadates lihtsalt ei saa siiski jätta küsimata – milline on olnud sinu teekond sõnade juurde?

Keiti Vilms: Minu elus on olnud hämaraid perioode ja episooide, mis ei ole tingimata olnud head ja ilusad. Seal on olnud sõltuvusi, päevavalgust mitte kantavaid suhteid, kummalisi ameteid, psühhiaatriahaiglas viibimist ja palju kurbust. Pikki aastaid oli mul sügav depressioon. Lapse- ja kooliealisena ma ei teinud muud, kui lugesin. Aga vahepeal kadusid raamatud või isegi mõte raamatutest kauaks minu elust sootuks. Ja tagasi tulid nad pealtnäha juhuslikult – kuigi tegelikult ei ole miski muidugi juhuslik. Ajal, mil mul oli kõige halvem olla, tutvusin Kaur Kenderiga, kelle kaudu hakkas kirjandusmaailm mulle eneselegi ootamatult mulle jälle natuke lähemale tulema. Kender soovitas mul lugeda ka Robert Kurvitza raamatut „Püha ja õudne lõhn“. Seal olid sellised sõnad, mida ma sõnaraamatust ei leidnud – see hakkas mind huvitama, ma tundsin, et mul ajus toimub mingisugune nihe... Siis, veidi aega pärast seda, 2013. aasta

novembris, alustasin ma Twitteris, ma tegin seal mingeid kalambuuri laadseid asju. Ja seal sain tuttavaks Toomas Hendrik Ilvesega, ta nägi minu postitusi, kirjutas mulle ja soovitas lugeda Laabani „Roosi Selavistet“ ... Ma ei teadnud siis, kes see Laaban on... Aga ma hakkasin teda uurima ja vaatasin, et vau! Ja hiljem andis Ilves mulle ideid lugeda veel mingeid raamatuid, hetkel ei meenu, mis need kõik olid, kuid ka Aavikuga soovitas mul tutvuda just tema. Alustasin ma Twitteris @billkeitsi nime all, mil olin veel üpris Nihilisti retoorikast mõjutatud. Mul oli üsnagi „jalaga uks lahti“ stiil ja, nagu mulle tundus, vabadus kõike öelda – Nassim Taleb, „Antifragile“, *fafa* ja nii edasi. Ja siis ütles Ilves: „Ka habras on olla okei.“ See aitas mind jälle.

HA: Siis alles viis-kuus aastat tagasi algas, või õieti taasalgas sinu elus see sõna-periood?

KV: Jah, minu sees toimus siis täielik muutus. Ma hakkasin oma nime all Twitterisse kirjutama. Ja ma jõudsin sõnadeni, ma hakkasin kõike lugema – sõnaraamatuid, luulet. Ja see oli huvitav, mul hakkas aju kuidagi huugama...

HA: See on siis olnud ka mingit laadi teraapia. Kas sa oskad või tahad natuke rääkida, mida see sinu jaoks tähendab? Kirjutamine on muidugi teatud mõttes alati teraapia. Aga mõni inimene hakkab sellisel juhul näiteks sonette kirjutama, teine aleksandriine, kolmas eelegilisi distihhone. Kuidas see sinu üpris avangardne ja uuevormiline tegevus sind aitab?

KV: Mul on esiteks teatavat sorti tähelepanuhäire. See ongi ilmselt suures osas Twitterist ja Facebookist ja üldse internetist välja kasvanud. Mu mõte hüppab lakkamatult ühest kohast teise, peas on virvarr. Ja sõnad koondavad mind, see mingil kombel maandab – näiteks sõnaraamatute uurimine. Ja igasugused lühivormid, mis pole ju osalt muud kui puhas Twitteri tehniline vormipiirang – seal ei olnud varem ju võimalik postitada pikemalt kui 140 tähemärki (nüüd on 280) –, sobivad sellisele rahutule meelele hästi. Aga mis puudutab kalambuure, siis kui mõelda, et ma hakkasin seda tegema kõige halvemal perioodil ja see on tulnud mulle ise kuidagi mingil kombel abimeheks, siis see on vist mingit laadi aju kaitserefleks. Mingi alalhoiduinstinkt tõi selle asja minu seest kuidagi välja.

HA: Sa oled ka ühes intervjuus öelnud, kui sinult küsiti, millised on su lemmik-sõnad, et sul ei olegi lemmiksõnu – et need sõnad, mis sulle ei meeldi, teed sa „peas ilusaks ja kirjutad endale meeldival kombel ümber“.

KV: Jah, ilmselt on mul kergem niimoodi reaalsusega toime tulla. Ja mingisuguse lõhestumisega enda sees.

HA: Naljakas, et sa seda ütled. Kalambuuri kui sellise kohta on kirjutatud lehekülgede kaupa teooriat, aga Roland Barthes näiteks on rääkinud sellest sõnamänguliigist kui teatavast amfiibist, Walter Redfern kui androgüünist – ühesõnaga, seda on kirjeldatud kui kooslust, mis suudab endas ühendada mingisugused kaks erinevat poolust, liita pealtnäha eraldatu. Sina justkui üritad niimoodi lepitada ka oma isiksuse lõhestunud tahke. Aga igal juhul tuleb tunnistada, et sinu kirjanduslik teekond on olnud tõesti üpris ebaharilik.

KV: Võib nii öelda. Ma olen mõelnud, kas on vaja sellest kõigest nii avalikult rääkida. Aga tegelikult olen ma aru saanud, et kuna ma olen sõnade abil kõige hüllematest kohtadest välja pääsenud, võib seda käsitleda ka mitte millegi häbiväärsena, vaid näitena, mis võib ehk teistele lootust anda. See on möödas, ma ei ole oma eluga enam selles punktis. Kui ma näiteks käivitasin ja hoidsin teatava aja elus Twitteri-noorte luulegruppi „Luulest viidud“, siis ma ju nägin,

kui katkised nad paljud on ja kui hädas nad on oma eluga. On võib-olla hea, kui nad näevad, et sõnad võivad olla neile väljundiks. Ka koolides esinemas käies räägin ma õpilastele, et mind aitasid sõnad välja sügavast august. Ja siis näen ma nende silmis siirast huvi. Depressioon ja erinevad hingehäädad paistavad olevat noorte hulgas reaalne probleem. Teiseks on nii, et mul ei ole lingvistilist haridust ja ega ma ei ole oma keelekasutuses ka alati kindel. Mul on lihtsalt teatava nihkega keeletunnetus, see on kõik. Aga kui tahta selles samas ka midagi positiivset näha, siis võib-olla teatav keeleline haridus – ja üldse traditsioonilisem jõudmine kirjanduse juurde, perekondlikud luuleõhtud ja nii edasi – ka kammitseksid mind. Võib-olla see hoiaks mind teatavates reeglites kinni. Ma ei tea. Kuna ma mitte millestki mitte midagi ei tea, siis see on võib-olla olnud ka natuke vabastavam. See annab natuke rohkem ruumi.

HA: Jah, siin on tõesti midagi väga kummalist. Ma ei tea, kas see tuleb tõesti sellest, et sa „mitte millestki mitte midagi ei tea“, või on sellel muud põhjused, aga kui sa räägid mingit laadi vabadusest või ruumist, mida on sulle võib-olla niimoodi natuke rohkem jäänud, siis oled sa ka ise oma internetiloomingus tekitanud minu meelest teatavat sorti täiesti uue ruumi. Üks asi on muidugi juba veebitekstide põhimõtteline iseärasus oma kolmedimensioonilisusega: „Print is flat, code is deep,“ nagu ütleb moodsa kirjanduse uurija Katherine Hayles. Aga seal on veel nii palju asju. Kui otsast peale hakata, siis nüüd oled sa küll oma „tutvustusi“ oma kolme erineva sotsiaalmeediakonto – Facebooki, Twitteri ja Instagrami – juures veidikene muutnud, aga 2017. aasta suvel oli su Twitteri konto päises näiteks „Hingvist. Kalamburist. Sapioseksualist. Säutsupääsuke. Luulelemb. Lugeja. Johannes Aaviku Seltsi liige“. Ja sa sõna otseses mõttes sulatasidki oma postitustes kokku liikumised, mis on olnud viimastel aastasadadel kirjanduses siiski täiesti teineteist välistavad, vastassuunalised, ühe mütsi all mõeldamatud. Loomine ja kopeerimine, lugemine ja laikimine, hingevaluravi ja haruldaste sõnade otsing, luuletamine ja luule jagamine – sellisel häälel, mis need kõik tervikuks põimib, nagu poleks mingit pistmist autorlusega nii, nagu me seda tunneme.

KV: Kalambuurimaailmas traditsiooniline autorlus ei kehti, kordused on selles väga sees. Kindlasti paljud kalambuurid, mida mina teen, on ammu enne mind ära tehtud ja ka minu asju võetakse ja jagatakse kas niisama või pannakse veel puänti juurde. Mul ei ole ka muidugi mingeid vahendeid selle ohjeldamiseks, aga see ei olegi oluline – tehtagu, see ongi folkloor, see on me ühine keele-ruum. Ja tihti on mul endal jäänud miski kuklasse tuksuma ja pärast ma isegi ei mäleta, kas selle peale tulid nüüd mina või oli see keegi teine...

HA: Gérard Genette on öelnud, et kalambuur on palimpsest, seega justkui pärgament, millelt varasem kirjutus on kustutatud ja uuega asendatud – kuigi vana kumab uue alt ka endiselt välja –, aga ülekantud tähenduses ka tekst, või õigupoolest hüpertekst, mis on tuletatud mõnest juba olemasolevast tekstist. Sellest tema võlu suures osas tulenebki – me tunneme seal midagi ära, mida me juba justkui teadsime, aga ei teadvustanud. Kusagilt otsast see kordus, see meie ühine põhi, mida me taas näeme – selleks, et kalambuurist aru saada, peavad inimestel ju olema sarnane märgisüsteem, sarnane taust, sarnased arusaamad –, teebki kalambuuri võluvaks. Aga sa postitad tihti ka hoopis juhuslikke keeleapsakaid või naljakaid leide – näiteks foto poes müügil olevatest kalkunisüdametest, hinnasilt küljes selgitusega „kalk. süda“, või siis selline vahva ajalooetrospektiiv: „1949 – Londonis ilmus üks kuulsamatest ja mõ-

jukamatest poliitilise ilukorjanduse teostest, George Orwelli romaan „1984“.” Neid nähtusi pole samuti sina loonud, see on juba sinu eest ära tehtud – keel on selle sinu eest ära teinud. Või siis see inimene, kes kalkunisüdametele hinnasilti pannes isegi ju ei teadnud, mida ta teeb. Aga sinu roll on justkui olla see, kes selle üles leiab või esile toob.

KV: Jah, ma pean end ise mingit sorti (keele)meediumiks. Tihti postitan ma näiteks ka Contra või Mart Juure kalambuure – siis kirjutan muidugi juurde, et need on nende tehtud – või lingin mõningaid välismaiseid Twittereid, mis mulle meeldivad, näiteks @tinynietzsche, @NeinQuarterly, @thedeadauthor või Jan Mieszkowski Twitter @janmpdx. Aga ikkagi, see on selleks, et näidata keelt ja selle erinevaid vorme, mitte et koguda laike või jälgijaid.

HA: Samamoodi on ju ka sõnaraamatukirjetega. Sina neid sõnu ju välja ei mõelnud, kaugel sellest, sa võtsid lihtsalt ekraanitõmmise otse veebisõnaraamatust, aga sa näitad, kui imelik see on – kui kummastav üks sõna niimoodi suurde plaani tõstetuna ja uues raamis, uues taustsüsteemis võib järsku olla. Või ka mõni vana luuletus, millest sa oled teinud foto ja mis niimoodi Twitteri neljakandilises aknas järsku hoopis teistmoodi mängima hakkab – selle aja ja maailma, kust ta pärit oli, ja selle, kus me praegu oleme, kuidagi uuel moel seob. Või siis näiteks ka ennesõjaaegsed tutvumiskuulutused, millega pole ju taas justkui mitte midagi tehtud, aga mis niimoodi uude valgusse tooduna, sõnade ja šriftide uues kombinatsioonis mängima panekuga ka mingeid arusaamade ja kontseptsioonide kivistisi lahti murravad. Jah, see on mingi hoopis teistmoodi autorlus. Nagu sa oled kusagil öelnud – sa ei turunda ennast, aga sa turundad keelt.

KV: Aga mis autorlust saab olla keelel? Keegi sellega raha niikuinii ei teeni... Ja ka minu enda inspiratsioon sünnitab tihti sõnu, kas või kõige nigelamaid kalambuure, just teistega põrgatades. Just sealt tekib laeng, sõnaenergia, mida mul ilmselt üksinda ei tekiks...

HA: Jah, see autorluse, ideede päritolu ja individuaalse teadvuse küsimus läheb netiajastul kuidagi järjest keerulisemaks. Me keegi ei tea vist enam päris hästi, mis on loomingus oma ja võõras, kus on oma hää ja kus teise hää, või kas üleüldse on veel võimalik – vähemalt nii, nagu viimased paar sajandit sellest on aru saadud – luua. Maakeral on 7 miljardit potentsiaalset „loojat“, igaüks oma avaldamiskanaliga sotsiaalmeedias... See ei kõla vanade mõistete keeles enam üldse arusaadavalt. Ja lugejagi käitub veebis hoopis teisiti, mitte ainuüksi autor. Espen Aarseth, Norra digikirjanduse uurija, näiteks on öelnud, et kui traditsiooniliselt on lugeja rolliks olnud ainult interpreteerimine, siis küberkirjanduse puhul on lugejal – ehk kasutajal – neli funktsiooni: lisaks interpreteerimisele ta ka navigeerib, konfigureerib ja kirjutab. See kõik on kuidagi väga õhus ja sinu looming toob need küsimused esile, andes neile ka värskendavaid vastuseid. Aga teine asi, mis on minu meelest sinu puhul üpris erakordne, on see, kuidas sa orgaaniliselt teed Twitteri kui meediumi oma loomingu osaks – sa mitte ainult ei kommuniqueeri selle kaudu, vaid kasutad tõepoolest seda platvormi ennast kui luulematerjali – tegeled „keele endaga“, nagu ütles keele poeetilise funktsiooni kohta Roman Jakobson, ainult et see keel on nüüd arvuti keel, kood. Seda on väga tabavalt sõnastanud Kiwa: „Keiti realiseerib digikirjutamise võimalusi kalambuuri tehnikas. See on minimaalsete võimalustega maksimaalse efekti saavutamine.“ Sellel „digikirjanduse kalambuuri tehnikal“ on palju külgi. Aga üks, mis kohe silma torkab, on sõnamängude

visuaalne aspekt. Sinu kalambuuriid tihti pole mitte ainult verbaalsed, vaid ka visuaalsed, ja seda tõepoolest sellisel kujul, et visuaalne külg on postituste olemuslik, lahutamatu osa. Ja see suhe verbaalse ja visuaalse vahel on alati midagi, mida poleks võimalik paberile trükkida. See on teoreetikute sõnul tõelise digikirjanduse tunnus.

KV: Jah, ma tunnen, et kuidagi nii peab olema. Ma sõidan näiteks tihti merd, see on minu elu iganädalane osa. Kord jälle Soome lahel olles turgatas mul pähe: „Me oleme meresugulased.“ Aga sõnamäng üksinda oleks jäänud kahvatuks, steriilseks. Kuna see oli just see hetk ja see meri, tõstsin selle juurde ka mere pildi. Kusjuures ka pilt üksinda oleks olnud kits ja ei oleks tähendust omanud. Neid asju tuleb murda ja ristata. Sõna läheb poole tähenduse pealt pildiks üle ja vastupidi.

HA: See mäng siis on teadlik?

KV: Ma ei tee seda otseselt endale niimoodi teadvustades, aga jah, ma tunnen, et nii on vaja. Aga see on küll teadlik, et kui ma postitan Twitterisse iseenda kalambuuri, siis ma tahan, et see oleks alati kindla šriftiga ja et selle taga oleks n-ö puhas valge leht. Ja kui ma viin selle Twitterist Facebooki, siis ma tahan, et see oleks ikka ka Facebookis Twitteri šriftiga. Ja see on kohutavalt keeruline: ma pean tegema *screenshot*'i, siis pean kalambuuri sealt välja lõikama, siis ma pean tegema veel ühe *screenshot*'i ja siis ma pean ta veel ühest programmist läbi laskma, mis tõmbab sõnad kuidagi keskele. Ma ei oska isegi öelda, kuidas ma selle leiutasin, aga kuna mul on ka kerge kompulsiivne häire, siis on mul täpselt vaja, et tekst oleks alati teatud kõrgusel ja isegi teatud moodi. Mingil juhul ei tohi olla nii, et ühes kohas on kalambuur ühel kõrgusel ja teises kohas teisel. Need peavad olema kogu aeg ühte viisi.

HA: Ma ei saa kusjuures ütlemata jätta, et täpselt sedasama neljakandilist ruutu, mille keskel on Twitteri šriftis kalambuur, kasutasite te koos Tuuli Aulega ka paberraamatu kujundamisel. Ja see efekt, mis siis tekkis, kui sa omakorda pildistasid raamatulehekülgi ja panid need fotod tagasi Twitteri ja Instagrami aknasse, oli muljetavaldav. Üks kunagi sinu Facebooki konto alla tehtud kommentaar – „Tore on vaadata, kuidas kõik su seinal raamatuks saab“, mis mulle kuidagi väga sümptomaatilisena silma jäi – sai niimoodi veel ühe tähenduskihi juurde.

KV: Jah, seda, et raamat peab olema „just niimoodi“, teadsin ma küll kohe. Täpselt selliste „lehekülgedega“, nagu ma kalambuure ka internetis postitan. Ja fotosid paberraamatust Twitterisse tagasi tõstes tekkis sinna ka teatav idee „raamatust“. See mulle meeldis.

HA: Aga see, mis sa internetist räägid, on ju tegelikult puhas küljendaja ja kujundaja jutt – paberil avaldav traditsiooniline kirjanik ei mõtle eales ju lakkaamatult selle peale, kas mõni sõna peab nüüd olema kuidagi kõrgemal või madalamal või kus. Sa tegeled kogu aeg, peaaegu automaatselt, ka küljendamise, kujundamise, kadreerimise, kalibreerimise, tähekörguste ja kõige muu teksti materiaalsusega. Katherine Hayles, kellest juba juttu oli, ütleb selle kohta, et digikirjandus vabastab raamatu teataval kombel immateriaalsuse taagast, mida see internetiajastul enam kanda ei jaksa. Ja samuti lõhub see vanu hierarhiaid – meil ei ole enam privileeeritud „loojaid“ ja nende kõrval maiseid „tootjaid“ – kirjastajaid, kujundajaid, köitjaid, trükkaleid, kaupmehi. Rollid on läinud segi ja võivad vabalt esineda kõik koos ühes isikus. Kuna vist paljud tajuvad, et meie posthumaanses maailmas ka see, kuidas traditsiooniliselt kirjandus

sõnad ja asjad ühendas, on kuidagi võnkuma löönud, ja et vaja on mingeid uusi vorme, siis see on võib-olla see, mis tõmbab paljusid inimesi sinu loomingu juurde. Žanr on ju muuhulgas ka sotsiaalne konventsioon. Tekst on seotud kontekstiga. Ja kui muud konventsioonid ühiskonnas enam vanal kombel paigal ei püsi ja kontekst mureneb, siis ei püsi vist enam koos ka žanrid. Vajatakse uusi. Ja sellesamas tuules – „žanr kui kunsti põhiliigis eristuv kindlate struktuuri- ja vormitunnustega alaliik“, nagu ütleb EKS – tundub, et üks väga huvitav komponent on sinu veebiteostes veel reaalae. See on risti vastupidine „struktuuritunnus“ paberraamatu suletud, liikumatule ajakapslile. Ja ometi saab ajajoon lahutamatuks osaks sinu „teose“ narratiivsest struktuurist, keele ja kirjanduse küsimus ise tekitab iga uue kuupäeva saabudes ja kellaaja liikudes uut ootust.

KV: Jah, Twitter on minu jaoks interaktiivne päevik. Absoluutselt kõik, mis ma postitan, peab olema minu jaoks isiklikult läbi tunnetatud, sellel peab olema minu endaga mingi seos – võib-olla olen isegi liiga kramplikult isiklik. Isegi kui ma postitan näiteks katkendi „Felix Ormussonist“, peab see minus kuidagi kõlama. Aga aeg läheb minu elus ka kogu aeg edasi, selge see, et see kogu aeg ka mängib. Samas kuidagi on see kõik ka kestev keeleline olevik.

HA: Ja ma arvan, et sellel on ka su loomingu vastuvõtus suur roll. Sest kui sa postitad näiteks ühel ilusal laupäeva hommikul kalambuuri „Kaer on terviseks“, siis suur osa selle mõjust tuleb ju ka sellest, et kõik need tuhandet inimesed, kes selle oma telefonis kätte saavad, on samal hetkel oma köögis putru tegemas, ja see heidab nagu mingi väikse poeesia helgi nende päris reaalsesse pudrupotti. Luule tabab neid nii-öelda ootamatult, ajas ja kohas, kus nad polnud selleks üldse valmis. Aga see hetk saab niimoodi ilusamaks. Kui sa oleks selle kirjutanud paberile, oleks seda loetud aasta pärast kusagil tuhandete teiste raamatute vahel kusagil raamatukogus... Mis kaerahelbed...? Või siis, kui Tallinna tabas oktoobrikuus 2017 tõepoolest veidi apokalüptilise olemisega tolmupilv Saharast, tõusis pahaendeline torm, kõik läks korraga keset päeva pimedaks ja ekraanidele ilmus sinu kalambuuri „Sahara kinni mu käest“, võttis see korraaks judisema küll. Lugeda sedasama teksti kaks aastat hiljem kaunil suveaasal Keiti Vilmsi kolmekõitelistest kogutud teostest ei mõjuks ilmselt nii.

KV: Ma ei ole isegi kunagi mõelnud sellele, et ma hakkaksin kirjutama paberile. Et siis ma kirjutaksin nagu enda jaoks tekste ja siis viie aasta pärast üllitaksin neid? Ma ei kujuta sellist loomisvormi isegi ette. Minu tekstidel peab olema adressaat, kõik, mis ma teen, peab olema reaalses kontaktis „lugejaga“.

HA: See otsene suhtlus publikuga, mis mõnes mõttes on juba peaaegu nagu suuline suhtlus, kuigi toimub klaviatuuril sisse toksitud tähtede abil – ja mis ju jälle traditsioonilise ajas ja ruumis publikust eraldatud autori jaoks oli täiesti mõeldamatu –, tundub olevat saanud sotsiaalmeediakirjanduse lahutamatuks komponendiks. Üks Ameerika Alt Lit kirjanduse eredamaid tähti Steve Roggenbuck, „a poet from the internet“, nagu ta enda kohta ise lustakalt ütleb, on rääkinud, kuidas ta päevi ja nädalaid kõigi oma tuhandete fännidega ükshaaval sotsiaalmeedias suhtleb, ja seda suhtlust peab ta oma loomingu täisväärtuslikuks osaks, sest tema luule sünnib ka seal. Teine Alt Lit voolu silmapaistev esindaja Tao Lin tegeles pikalt sellega, et spämmis ja trollis ühe loominguulise projekti raames eri nimede alt kirjandusajakirjade toimetusi. See on osalt juba nagu *performance*-kunst, osalt rahvalaul, osalt midagi, mille kohta termineid nagu polegi. Aga rääkides veel loomingust ja loomise vormidest,

mis vahe oleks, kui sa teeksid seda kõike paberil? Mida erinevat see su ajuga teeb – paber või pikslid?

KV: Kui ma mõtlen huvitavate sõnade otsimisele, siis mul hakkab pelgalt sõnaraamatuga igav. Ma olen seda teinud, aga see tüütab mind kiiresti ära – niimoodi sõnaraamatut lapata, kõik on „a“, „a“, „a“ ja nii edasi. Mul ei ole sellist järjepidevust, et kõiki a-tähega sõnu läbi lugeda. Ja mulle meeldib sõnade leidmise juures just see suvalisus – selline juhuslikkus. See tuleb arvatiga.

HA: Aga natuke pead sa veebis ju ka seal „a“ sees surfama, sest kohe ju ei tule lahe sõna.

KV: Ei, ei tule. Väga harva tulevad üldse head sõnad. Ma panen sinna näites tähekombinatsiooni „tr“, „ti“, „ur“ ja vaatan, mis tuleb. Aga vahel ma ikka satun millegi seninägematu peale. Palju peab tuulama.

HA: Aga kuidas kalambuuri dega on? Kas sa seal kasutad ka mingit moodi arvutitehnika abi?

KV: Jah, mingil hetkel ma avastasin, et kalambuuri dega saab sedasama asja teha. Võtad näiteks sõna „töö“, aga seejärel võtad selle eest t-tähe ära ja asendad tärniga, järgi jääb „öö“, ja siis vaatad, mis sõnaraamatust välja lööb. Näiteks on käibefraas: „Ööd on siin mustad“, millest ma tegin siis „Tööd on siin mustad“, „Miljööd on siin mustad“, „Musjööd on siin mustad“ jne. Sama saab teha mõne pikema sõnakatkendiga, sõna lõpuga. Ühesõnaga, see on selline meetod. Ma pidin tegema ajalehele Sakala jõuluteemalisi kalambuure – ma pean küll üldiselt ütleva, et mulle ei meeldi kalambuure tellimise peale teha, see peab ikkagi tulema orgaaniliselt, see on alati minu emotsioonidega seotud, aga mõnikord olud siiski sunnivad – ja ma mõtlesin sõnale „näär“. Aga selle eest ma võtsin n-i ära ja asemele panin täрни, ja nii tulid „afäärivana“, „atmosfäärivana“, „biosfäärivana“, „eklaäärivana“. Tärn ja „ist“ andis näiteks „nudistieine“, „konjunkturistieine“, „budistieine“ ja nii edasi. Jah, tihti ma teen nii, kui on vaja mingit pikemat loetelu.

HA: See, mis sa ütlesid, tundub mulle kuidagi väga tähendusrikas. Sinu innovaatilise loomismetodi taga on, nagu sa ütled, vähemalt väga suures osas tähelepanuhäire. Aga samas see, mida sina – sa oled vist kolmekümne viie aastane, eks – veel nimetad viisakalt ja isegi aupaklikult tähelepanuhäireks, see on paljude 15–20aastaste jaoks juba normaalne. See ongi nende reaalsus. Selline hüppav mõte, ja pildid-sõnad-meemid-lingid-emoikonid-*hashtag*’id läbisegi, see ongi nende keel. Ja nad tunnevad järsku sinus midagi ära. Ma ei tea, kui palju ma olen mõelnud Valdur Mikita sõnadele raamatus „Metsik lingvistika“: „Mõtleva inimese lingvistilised vajadused ei ole enam kohandatavad sellele arusaamale keelest, mille lõi renessansiaegne euroopa kultuur. Rahulolematuse keelega või keelelise reaalsusega on tänapäeva inimesele midagi isoleerulikum. Inimene tajub, et ta võiks ja tahaks rääkida ning kirjutada kuidagi teisiti, mingit teistsugust keelt, kuid ta ei tea, kuidas seda teha.“ Mul on muidugi kahjuks üpris hea kujutlusvõime ja suuri liialdusi armastan ma ka väga, aga see meenutab mulle natuke seda, kuidas Dante järsku otsustas kirjutada oma „Inimliku komöödia“ vernakulaaris – itaalia keeles – ja mitte ladina keeles, mis oli nii-öelda kultuurkeel. Sellest sai uue kirjanduse sünd.

KV: Samas ma ei tahaks olla ainult digikirjanduse eestkõneleja. Minu meelest eesti kirjanduslugu on tohutult põnev. Ja ma tahaksin just noortele näidata seda, kui palju ilusat luulet kirjutati vanasti. Ma ise eelistan ka tegelikult vane mat luulet.

HA: Jah, see on ka veel üks sinu netiloomingu väga huvitavaid tahke, et sa seod pidevalt vana uuega, avad selle, mis juba lootusetult kadunud paistis, järsku tänasele inimesele mingi uue võtmega. Aga mida selles vanemas luules sulle tundub olevat, mida uues enam ei ole?

KV: Seal on mingi päris valu.

HA: Samas ei ole ju kuidagi loogiline mõelda, et valu üldhulk maailmas kuidagi vähenenud oleks. Inimesed kannatavad ju samamoodi. Kuhu see valu luulest kadunud on?

KV: Ma ei tea. Võib-olla osalt sotsiaalmeediasse. Sa kirjutad mingi asja oma Facebooki seinale ja annad mingi osa vabalt juba ära. Sa saad kohe tagasisidet, võib-olla lohutatakse sind, vahetu reaktsioon on kiirem. Ja sa saad kinnitust, et sa oled hea poeet. Kinnitus on inimestele tähtis.

HA: Ja kui sa kirjutad Facebooki seinale, siis see pole ka päris sama mis isiklik vestlus sõbraga, see on mingit laadi vahepealne vorm, see on natukene juba nagu avalik ka. Mingi avaldamise vorm.

KV: Jah, ja sa saad sealt kinnitust, et teistel inimestel on ka valu. Et paljud on puntras. Ja sa ei pea ootama viis aastat, et anda raamat välja, kui sa oled ise sellest vabalt juba lahti saanud, millest raamatus kirjutasid.

HA: Samas sa võid küll öelda, et sa hindad vana luulet rohkem, aga see on just tänu veebile, et sa oled noored suutnud panna lugema asju, mida nad poleks eales lugema hakanud. See on kõik toimunud ainult veebis ja kasutades veebi võimalusi. Mida teevad pikslitest sõnad teistmoodi kui paberist sõnad?

KV: See on tõesti keeruline. Kuigi – nagu vist saladus pole – ma olen lausa maniakaalne paberraamatute koguja, aga samal ajal panin ma ise ka millalgi tähele, et imelik tunnistada, kuid mul on lihtsam lugeda e-raamatuid. Ma pole kummalisel kombel ammu ühtki paberraamatut suutnud kaanest kaaneni läbi lugeda. Kord juhtus, et ma olin maal, mul oli kaasas paberraamat, Anton Nigovi „Harjutused“, mida ma olin tahtnud kaua aega lugeda, ja ikkagi ma ei suutnud, mõte läks uitama. Siis meenus, et see on mul ka e-raamatuna arvu-
tis. Ma tegin selle lahti, ja e-raamatut suutsin lugeda, see taastas mingisuguse ühenduse. Või läheduse... Aga kõige huvitavam oli, et kui see algne lülitus või kontakt oli toimunud, sain lõpuks arvuti käest panna ja lugeda siiski läbi ka paberraamatu. Kusjuures, nagu ma ütlesin, kui ma olin laps, ma muud ei teinudki, kui lugesin...

HA: Huvitav, millest see tuleb? Meedium on sõnum, nagu kõlab too kuulus Marshall McLuhani lause. Raamat paistab kõrk ja kauge, *laptop* või nutitelefoni vaba, sõbralik ja demokraatlik?

KV: Ilmselt on seal palju asju. Aga üks on kindlasti see, et ma olen harjunud teksti ülevalt alla kruttima. Kuigi, mis puudutab noorte innustamist, siis mulle tundub, et üks komponent selle teatava edu juures on hoopis see, et mina (taas) avastasin luule ja sõnad enda jaoks üpris hilja ja see siiralt vaimustab mind ennastki. Ja ilmselt siis see vaimustus kuidagi nakkab. Ma õpin mõnes mõttes nende noortega koos. Avastan keelt koos nendega.

HA: See kõik on siiski rohkem kui kummaline. Ilmselt ootab meid veel palju huvitavat ees. Aga üks asi, mida ma tahtsin veel küsida – sul on sotsiaalmeedias kolm aktiivset eri kanalit, kuhu sa postitad peaaegu sama asja, aga siiski väikeste variatsioonidega. See on juba iseenesest tähelepanuväärne – traditsioonilisem arusaam sõnaloomingust on kuidagi niisugune, et see saab ilmuda vaid ühelainsal kujul, sest kui tema füüsiline vorm kogu aeg liigub, võib hakata

lugejat närima kahtluseus: äkki see polegi nii-öelda jumalast antud tõde? Kui tähistaja kogu aeg muutub, äkki see tähistatav seal taga polegi mingi õige asi? Autor, kes nii teeb ja näitab, et üht sõna saab kujutada nii, naa ja kolmandat moodi, nõrgestab mõnes mõttes – tähendab, traditsioonilisest vaatepunktist vaadates – justkui vabatahtlikult oma „positsiooni“. Miks sul neid kolme kanalit korraga vaja on? Mida teeb üks, mida teine ei tee?

KV: Facebookis läheb asi ühest küljest tihti kiirelt labaseks. Ja noored ei käi Facebookis peaaegu üldse. See on lihtsalt endiselt kõige levinum sotsiaalmeedia vorm, kuid vanemate seas. Twitter on mu nii-öelda vormiline algkodu. Seal teatavasti soosib formaat oma algse 140, nüüdseks 280 tähemärgi piiranguga rääkimist juba palju vähem. Ja ma ei tahagi rääkimist. Instagram meeldib mulle tegelikult praegu endale kõige rohkem, seal on mul ka kõige rohkem jälgijaid. Sinna ei saa peaaegu midagi juurde kirjutada, kõik käib fotode kaudu. Ja Instagram on pildikeskkond, seal peab visuaalile ka kõige rohkem mõtlema. Ja visuaalselt on see ka teistpidi hea – ühesugused nelinurksed fotokastid reas meenutavad mõnes mõttes raamatut. Ma olen ka oma asjade suhtes kontrollifriik, ma tahan, et mul oleks oma seinte peal kindlad asjad kindlat moodi. Ma panin ka Facebookis oma seina teistele kinni – tähendab, keegi ei saa mulle sinna enam midagi postitada. Ma tahan, et seal oleks ainult keel, keel ja keel.

HA: Minu meelest on see samas väga hea, see hoiab asja kuidagi õiges pinges. Sest eks ole ju see sotsiaalmeediasse sisse kodeeritud inimese eneseeksponeerimiskohustus natuke tüütu ja natuke kurb ka. Ja teisest küljest on selline keeletegevus sellises keskkonnas üllatav. Ütleb ju näiteks Vikipeedia meile sirgjooneliselt, et Twitteri sisu jaguneb enam-vähem nii: „Mõttetü müla – 40%, vestlus – 38%, infoedastus – 9%, eneseülistamine – 6%, spämm – 4%, uudised – 4%.“ Keel ja kirjandus on seal nii ebatõenäolised, ei mahu isegi statistikasse. Mulle tundub see väga värskendav, et sinu postituste sisuks on ühe või teise nurga alt ikka ja alati tegelikult ainult see keel – selline sinu keeles olemine. Sa nagu oledki seal kuidagi mingi inimalgoritm, keele-tegelane, kirjanduse avatar. Sellist sotsiaalmeedia natuke orjastavale loomusele vastu hakkamist ei kohta tihti. Sina oled pannud Twitteri oma pilli järgi tantsima. See loob mingi huvitava nihke. Aga räägime natuke ka tõlkimisest. Kas sa loed parema meelega tõlkeraamatuid või eestikeelset originaalkirjandust? Või loed sa hoopis inglise keeles?

KV: Ma ikka eelistan lugeda eesti keeles. Mulle meeldib vaadata, mida on tehtud tõlgetega, mulle meeldib, kui tõlgitakse hästi. Viimane asi, mis tõlkes meeldis, oli Olavi Teppani tõlgitud Thomas Pynchoni „Raskusjõu vikerkaar“, mida ma küll ise ei lugenud, kuid mu elukaaslane luges sealt teatud lõike ette, just selliseid keelerikkamaid. Aga minu eriline lemmik on vana Baudelaire, „Kurja lilled“, see, mille on tõlkinud Ain Kaalep, Jaan Kross, Ilmar Laaban, Ants Oras, August Sang ja Johannes Semper – neid värsse ma naudin lakkamatult. Mulle tohutult meeldib see sõnakasutus, sealt leian ma sõnu, mida ma ei tea. Ja seal on sõnade vahel mingisugune pinge. Betti Alveri Puškini poemide tõlkeid ja „Jevgeni Oneginit“ armastan samuti väga. Mulle meeldivad arhailised asjad ja mul on hea meel, kui ma midagi sellist tõlgetes näen. Aga jah, eks kõige rohkem loen ma ikka vanemat eesti luulet. Sealt saan ma seda elavat keelt, mida otsin.

HA: Aga kas sa ise kujutaksid ennast tõlkimas?

KV: Mitte mingil juhul. See tekitaks mu ajus kohe lühise, kui ma kõiki neid sõnu näen. See kutsuks esile liiga palju assotsiatsioone.

HA: Tahaks veel küsida: 2017. aasta jooksul oli väga huvitav vaadata, kuidas tasapisi sinu loomingu retseptisioon muutus. Sinu viis-kuus tuhat jälgijat ja kümme tuhat säutsu olid Twitteris olemas ammu enne, kui ilmus sinu raamat. Aga n-ö ametlikul kirjandusväljal sellest ei räägitud. Kui ilmus raamat, oli vastukaja silmapilkne ja väga positiivne, aga vahel jäi mulje, et me tähistame lihtsalt raamatu ilmumise fakti, nii-öelda institutsionaliseerimisrituaali, ja mitte raamatu sisu ennast. Sest arvustused libisesid siiski raamatu sisust mööda ja ütlesid ühel või teisel kombel – nende sõnade päris kodu on internet, vaadake sinna. Aga „sinna” nad samas ka ei vaadanud – su netiloomingut ei analüüsitud üldse. Tõeline läbimurre arusaamistes oli minu meelest alles 2018. aasta kulka žürii julge otsus nomineerida sind korraga nii raamatu kui Twitteri säutsude eest. Kuidas sulle endale tundub, kas see, mis sa veebis teed, on kirjandus või mitte?

KV: Alguses ma muidugi ei mõelnud nii. Ma ei mõelnud mitte midagi. Mul oli lihtsalt mingisugune intuitsioon ja soov sõnu säutsuda. Esimene kord, kui ma hakkasin selles suunas midagi teadvustama, oli vist 2016. Üks mu jälgija, noor inimene, saatis mulle pildi – ta kirjandusõpetaja oli tunnis mu kalambuuriid loominguks näiteks toonud. Ja Jaanus Adamson, kes töötab samuti kirjandusõpetajana, on mind näiteks kutsunud paar korda kooli rääkima. Ja tema oli ka see, kes ütles, et ma olen loonud uue žanri, ta ütles oma õpilastele, et kui midagi piisava järjekindlusega teha, on võimalik muuta kirjandusmaastikku. See pani mõtlema. Kui raamat oli ilmunud ja Tartu esitlusel semiootik ja tõlkija Anti Saar, kes oli mu vestluspartneriks, oli väga hästi ette valmistunud ja esitas õigeid küsimusi, siis see oli ka üks esimesi kordi, kui ma tundsin, et äkki see kalambuur ongi midagi enamat...

HA: Mulle tundub ka, et see on kirjandus. Kuigi täiesti teistmoodi kirjandus. Selline, mida võib-olla veel päriselt ka kirjandusena ära ei tunta. See on mingisugune pindlibisemine, aga see teeb meiega midagi. Jaak Tomberg on ühes intervjuus öelnud, et „selles hiliskapitalistlikus olukorras, mis on järk-järgult üha küllastunum tehnikast, on olevik nii piiritult avar, et väga raske on siit kujutlusvõimega veenvalt välja murda.” Suurtel romaanidel on selle piiritult avara oleviku sees kuidagi järjest vähem jõudu. Tundub, et seda tuleb kuidagi teistmoodi käsitleda. Venitada ta ise näiteks keeleks ja kirjanduseks. Aga nüüd traditsiooniline lõpuküsimus – kuhu edasi?

KV: Peeter Helme küsis oma raadiosaates „Uus raamat”, kas Keiti Vilms ei peaks siit liikuma nüüd edasi, näiteks kirjutama pikemaid tekste. Aga miks ma peaksin edasi liikuma? Ma pole ka tulnud kusagile mingi eesmärgiga... Mul pole mingit kohustust seda arendada, mida ma teen. Keegi ei saa mulle öelda, et ma olen ühe koha peale toppama jäänud – kuhu ma peaksin õigupoolest edasi liikuma, kui ma ei olegi mitte kuskil?